

การมีส่วนร่วมของชุมชนและประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขต
พื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง

COMMUNITY PARTICIPATION AND THE EFFECTIVENESS OF VILLAGE
HEADMEN'S DUTIES IN SAMKO DISTRICT, ANG THONG PROVINCE

¹ธนาเมศร์ อภิรัฐศิรินนท์ และ ²นัทนิชา โชติพิทยานนท์

¹Thanameth Aphiratsiranon and ²Natnicha Chotpittayanon

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ประเทศไทย

Suan Sunandha University, Thailand

¹s67563833027@ssru.ac.th

Received: March 10, 2026; **Revised:** May 1, 2026; **Accepted:** May 5, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ วัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง (2) เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามคุณลักษณะเฉพาะส่วนบุคคล และ (3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง จำนวน 392 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถิติพรรณนา t-test F-test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า (1) ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน และระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (2) คุณลักษณะ

¹นักศึกษา, หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

²รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เฉพาะแต่ละบุคคลของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของผู้ใหญ่บ้านแตกต่างกัน และ (3) การมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง ในระดับสูง โดยมีความสัมพันธ์กันในทางบวก แสดงว่า ยิ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนมีมาก จะส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่มากขึ้นตามไปด้วย

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน, ประสิทธิภาพ, ผู้ใหญ่บ้าน

Abstract

This research aimed to: (1) This examine the level of community participation and the effectiveness of village headmen's performance in Samko District, Ang Thong Province; (2) compare the performance of village headmen in Samko District, Ang Thong Province, classified by personal characteristics; and (3) investigate the relationship between community participation and the effectiveness of village headmen's performance in Samko District, Ang Thong Province. This study employed a quantitative research design. The sample consisted of 392 residents of Samko District, Ang Thong Province. The research instrument was a structured questionnaire. Data were analyzed using statistical software. The statistical methods included descriptive statistics, t-test, F-test, and Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient. The findings revealed that: (1) the overall levels of community participation and the effectiveness of village headmen's performance in Samko District, Ang Thong Province were at a high level; (2) differences in personal characteristics of residents—such as gender, age, educational level, and occupation—resulted in statistically significant differences in their opinions regarding the effectiveness of village headmen's performance; and (3) community participation was highly and positively correlated with the effectiveness of village headmen's performance. This indicates that higher levels of community participation contribute to greater effectiveness in the performance of village headmen.

Keywords: community participation, effectiveness, village headman

บทนำ

ผู้ใหญ่บ้าน เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกที่บ้านเกาะ ณ อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในวันที่ 10 สิงหาคม 2435 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยกำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่ และเป็นหัวหน้าราษฎรในพื้นที่หมู่บ้าน มีอำนาจหน้าที่อำนวยความสะดวก ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎร สร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในตำบลและหมู่บ้าน ประสานการทำงานหรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในการติดต่อหรือรับบริการจากหน่วยงานของรัฐ รับฟังปัญหาและนำความเดือดร้อนและความต้องการที่จำเป็นของราษฎรในตำบลหมู่บ้าน แจ้งต่อหน่วยงานของรัฐ ช่วยไกล่เกลี่ยประนีประนอมระงับข้อพิพาทเพื่อหาข้อยุติให้กับประชาชนในพื้นที่ที่ปกครอง รวมทั้งให้การสนับสนุนและส่งเสริมการปฏิบัติงานแก่หน่วยงานของทางราชการทุกกระทรวง กรม องค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชน มีฐานะเป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่เชื่อมโยงการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชนและประชาชนเข้าด้วยกัน ในเรื่องที่มาของผู้ใหญ่บ้านนั้น พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 บัญญัติให้ผู้ใหญ่บ้านมาจากการ “เลือก” ของประชาชนในหมู่บ้าน (กรมการปกครอง, 2564)

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการพัฒนา (People Participation for Development) จึงได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นแนวทางสำคัญของการพัฒนาชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงการริเริ่มหรือการวางแผนจากภาครัฐหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งเท่านั้น แต่ความสำเร็จของการพัฒนาขึ้นอยู่กับที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการพัฒนาอย่างแท้จริงและโดยสมัครใจ พร้อมทั้งมีเป้าหมายร่วมกันในการสร้างประโยชน์และคุณค่าต่อสังคม การมีส่วนร่วมดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้ผ่านการทำงานในรูปแบบกลุ่มหรือองค์กรของชุมชน ซึ่งพลังของการรวมกลุ่มจะช่วยให้เกิดการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างคนในชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถสะท้อนศักยภาพ ทรัพยากร และคุณค่าของท้องถิ่นได้อย่างรอบด้าน อันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ชุมชนร่วมกันกำหนด นอกจากนี้ การพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืนยังจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและพลังของประชาชนในพื้นที่ในการร่วมกันแก้ไขปัญหา ตลอดจนแสวงหา

แนวทางในการพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่น (วชิรวัชร งามละม่อม, 2558)

จากผลการประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสามโก้ พบว่า ผู้ใหญ่บ้านบางส่วนยังมีข้อจำกัดด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ ยังมีกรณีที่ประชาชนในพื้นที่ได้ร้องเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรม การให้บริการ เช่น การใช้ถ้อยคำหรือกิริยาที่ไม่เหมาะสมต่อผู้ที่มาติดต่อราชการ เป็นต้น ขณะเดียวกัน การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านได้ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ซึ่งกำหนดให้ต้องมีการรับฟังความคิดเห็นจากราษฎรในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 20 คน และผู้ใหญ่บ้านจะต้องได้รับคะแนนผ่านเกณฑ์จากประชาชนมากกว่ากึ่งหนึ่งของผู้เข้าร่วมประเมิน กระบวนการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะกลไกสำคัญของระบอบประชาธิปไตย และยังเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประเมินประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอีกด้วย ทั้งนี้ การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะดำเนินการผ่านคณะกรรมการประเมินผล ซึ่งประกอบด้วย นายอำเภอกำหนดหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการ หัวหน้าส่วนราชการในพื้นที่ทำหน้าที่เป็นกรรมการ และปลัดอำเภอกำหนดหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการ โดยคณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่พิจารณาและสรุปผลการประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในภาพรวม เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ (กรมการปกครอง, 2560)

ด้วยเหตุนี้การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชน และประสิทธิผลของการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยเน้นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาแนวทางสนับสนุนการทำงานในอนาคตและการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในพื้นที่อำเภอสามโก้ต่อไป ทั้งนี้ เพื่อนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการวางแผน แก้ไขและพัฒนาการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์เพื่อหาแนวทางพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง ให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและมีประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามคุณลักษณะเฉพาะส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนและประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ 4 ด้าน คือ

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน และประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และงานตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล 2) ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำและด้านหลักการทำงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ 3) ด้านความพึงพอใจต่อพฤติกรรมในฐานะผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอและหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้าน

1.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในครั้งนี้อยู่คือ ประชาชนในเขตอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง จำนวน 5 ตำบล 37 หมู่บ้าน ประชากรจำนวน 18,649 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (1973 อ้างถึงใน อรุณ จีรวัฒนกุล, 2557: 26) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 392 คน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา คือ 1 มีนาคม ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2568

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ครอบคลุมด้านการมีส่วนร่วมในการ

ตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม และการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นคำถามที่ใช้มาตราส่วน 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เป็นคำถามเป็นคำถามที่ใช้มาตราส่วน 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาถึงนายอำเภอสามโก้ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 392 คน พร้อมอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยและวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างชัดเจน จากนั้นจึงรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลจากแบบสอบถามที่สมบูรณ์ได้ดำเนินการด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ แจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำเสนอข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและแนวโน้มของตัวแปรที่ศึกษา พร้อมทั้งใช้สถิติอ้างอิง ได้แก่ ค่า t-test แบบ Independent และการทดสอบค่า F-test หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เพื่อทดสอบสมมติฐานและตรวจสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนและประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง” สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทองมีระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน แสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ท่านได้เข้าร่วมประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	3.99	.99	มาก
ท่านได้มีส่วนร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่เสมอ	3.86	.98	มาก
ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านครั้งต่อไป	3.79	.97	มาก
รวม	3.88	.89	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D.

= .89) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมสูงสุด ในประเด็น การเข้าร่วม ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = .99) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = .98) และลำดับสุดท้าย คือ การมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการปฏิบัติ หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในอนาคต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = .97) ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนในพื้นที่อำเภอสามโก้มีบทบาทสำคัญในการติดตามและประเมินผลการ ทำงานของผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการ บริหารจัดการระดับหมู่บ้าน

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้านที่มีผลต่อประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง

ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ และหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ	4.14	.76	มาก
ด้านความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่	4.13	.74	มาก
ด้านการปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล	4.10	.74	มาก
รวม	4.12	.73	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสาม โก้ จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = .73) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำและการยึดหลักการทรงงานใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = .76) รองลงมา คือ ด้านความ พึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = .74) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล อยู่ ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = .74) ซึ่งผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ใหญ่บ้านใน พื้นที่ศึกษามีการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับการยอมรับจากประชาชน โดยเฉพาะในด้านภาวะผู้นำและการ ดำเนินงานตามแนวทางที่มุ่งประโยชน์ต่อชุมชน

สรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนและระดับ ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่มีบทบาทในการติดตาม ตรวจสอบ และ ประเมินผลการทำงานของผู้นำชุมชน ขณะเดียวกันผู้ใหญ่บ้านก็สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมี ประสิทธิภาพและได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชนในระดับสูง ซึ่งสะท้อนถึงความเข้มแข็งของ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและระบบการบริหารจัดการชุมชนในพื้นที่ศึกษา

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	Sig.	ผลการทดสอบ
เพศ	.01	แตกต่างกัน
อายุ	.02	แตกต่างกัน
ระดับการศึกษา	.02	แตกต่างกัน
อาชีพ	.05	แตกต่างกัน
รายได้	.27	ไม่แตกต่างกัน

จากตารางที่ 3 ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ สรุปผลได้ว่า จำแนกตามเพศ พบว่า โดยภาพรวมประชาชนเพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (sig = .01) โดยเพศชาย ($\bar{X}$ = 4.21) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเพศหญิง ($\bar{X}$ = 4.04) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปฏิบัติหน้าที่และงานตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำและด้านหลักการทำงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และด้านความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน โดยเพศชายมีระดับความคิดเห็นสูงกว่าเพศหญิงในทุกด้าน จำแนกตามอายุ พบว่า โดยภาพรวม ระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านแตกต่างกันตามช่วงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (sig = .02) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านปฏิบัติหน้าที่และงานตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล และด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และด้านความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ ไม่แตกต่างกัน เมื่อทำการเปรียบเทียบรายคู่ (LSD) พบว่า กลุ่มอายุ 18-30 ปี มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมต่ำกว่ากลุ่มอายุ 31-40 ปี และ 41-50 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในด้านปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล กลุ่มอายุ 18-30 ปี มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มอายุ 31-40 ปี, 41-50 ปี และ 61 ปีขึ้นไป ส่วนด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ พบความแตกต่างเฉพาะระหว่างกลุ่มอายุ 18-30 ปี กับ 41-50 ปี จำแนกตามระดับการศึกษา ผลการวิเคราะห์พบว่า โดยภาพรวม

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\text{sig} = .02$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านปฏิบัติหน้าที่และงานตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล และด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และด้านความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ ไม่แตกต่างกัน เมื่อทำการเปรียบเทียบรายคู่พบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมและในด้านปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล รวมถึงด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ แตกต่างจากผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มปริญญาตรี จำแนกตามอาชีพ ผลการวิเคราะห์พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\text{sig} = .05$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านปฏิบัติหน้าที่และงานตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล แตกต่างกัน ส่วนด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ และด้านความพึงพอใจของประชาชน ไม่แตกต่างกัน สำหรับผลการเปรียบเทียบรายคู่พบว่า กลุ่มนักเรียน/นักศึกษา มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมและด้านปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล ต่ำกว่ากลุ่มอาชีพเกษตรกรรม และค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ **จำแนกตามรายได้** ผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ รายได้ที่แตกต่างกันไม่ส่งผลให้ระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านแตกต่างกัน ดังนั้น สรุปได้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง เมื่อพิจารณาจากความคิดเห็นของประชาชน พบว่า มีความแตกต่างกันตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่แตกต่างกันตามระดับรายได้ โดยเพศชาย กลุ่มอายุช่วงกลาง (31–50 ปี) ผู้มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมหรือค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว มีแนวโน้มให้ระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในหลายด้านที่ศึกษา

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง

การมีส่วนร่วมของชุมชน	ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	r	Sig.	ระดับความสัมพันธ์
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	.67	.00	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมในการ	ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	.70	.00	ปานกลาง

ปฏิบัติงาน	ผู้ใหญ่บ้าน			
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	.72	.00	สูง
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	.72	.00	สูง
ภาพรวมการมีส่วนร่วมของชุมชน	ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	.77	.00	สูง

จากตารางที่ 4 พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (Sig. = .00) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .77 แสดงถึงความสัมพันธ์ในระดับสูง และเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางบวก กล่าวคือ เมื่อระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเพิ่มขึ้นตามไปด้วย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านของการมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับระดับความสัมพันธ์จากมากไปน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($r = .72$) และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($r = .72$) มีความสัมพันธ์ในระดับสูง และเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางบวก ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ($r = .70$) มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางบวก และ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($r = .67$) มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางและเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางบวก โดยผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกมิติมีความเชื่อมโยงกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งมีระดับความสัมพันธ์สูงสุด แสดงให้เห็นว่า หากประชาชนได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมทั้งในกระบวนการรับประโยชน์จากการดำเนินงานของชุมชน และการมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบหรือประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน จะสามารถส่งเสริมให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านมีประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนและประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง” สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

1. การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนและประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัด

อ่างทอง โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) และ ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่มีบทบาทในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของผู้ใหญ่บ้านอย่างค่อนข้างเข้มแข็ง ส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายได้ตาม ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen และ Uphoff (1980) ซึ่งเสนอว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนสามารถแบ่งออกเป็น 4 มิติสำคัญ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยแนวคิดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า หากประชาชนมีบทบาทในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา ย่อมทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษารั้งนี้ที่พบว่าประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ของการบริหารชุมชนในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านการประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้เกิดการตรวจสอบ ติดตาม และปรับปรุงการดำเนินงานของผู้นำชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และผลการศึกษาดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระนนท์ จากผา (2566) ที่ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร ซึ่งพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก และประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน อีกทั้งยังพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยวัฒน์ ศรีโพธิ์ (2562) ที่ศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านในอำเภอนองม่วงโข่ง จังหวัดแพร่ ซึ่งพบว่าประสิทธิผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีคะแนนสูงสุดคือด้านความพึงพอใจของประชาชน รองลงมาคือด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ สะท้อนให้เห็นว่าภาวะผู้นำและความสัมพันธ์กับประชาชนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านได้รับการยอมรับในระดับสูง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการชุมชนตามแนวคิดของ Cohen และ Uphoff เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในระดับฐานราก

2. การเปรียบเทียบประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ผลการศึกษพบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี มีความแตกต่างกันตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่แตกต่างกันตามระดับรายได้ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมประสงค์ เกิดแก้ว (2564) ที่ศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติ

หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดสุโขทัย ซึ่งพบว่า เพศของประชาชนส่งผลต่อระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยประชาชนเพศชายมีระดับการประเมินสูงกว่าประชาชนเพศหญิง ในขณะเดียวกัน แนวคิดของ Cohen และ Uphoff ยังชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางสังคมและลักษณะทางประชากรศาสตร์ เช่น อายุ ระดับการศึกษา หรืออาชีพ ซึ่งส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมและการรับรู้ต่อการดำเนินงานของผู้นำท้องถิ่น กล่าวคือ กลุ่มประชาชนที่มีประสบการณ์ในการทำงานหรือมีบทบาททางสังคมสูง มักมีโอกาสดำเนินการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนมากกว่า ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ คงฤทธิ กุลวงษ์ (2561) ที่พบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยกลุ่มวัยทำงานและวัยกลางคนมักมีบทบาทต่อกิจกรรมสาธารณะมากกว่ากลุ่มวัยเยาว์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่ากลุ่มอายุระหว่าง 31–50 ปี มีประสบการณ์ในการประสานงานหรือการทำงานร่วมกับผู้ใหญ่บ้านมากกว่า จึงมีแนวโน้มประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ในระดับสูงกว่า ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลมีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้และการประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยเฉพาะปัจจัยที่สะท้อนประสบการณ์ทางสังคมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .77 ซึ่งอยู่ในระดับสูง ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดของ Cohen และ Uphoff ที่ระบุว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาชุมชนทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจ การปฏิบัติงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงาน เนื่องจากทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ (sense of ownership) และมีความรับผิดชอบร่วมกันต่อผลลัพธ์ของการพัฒนา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีระดับความสัมพันธ์สูงสุด ($r = .72$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการที่ประชาชนสามารถรับรู้ถึงผลลัพธ์ของการดำเนินงาน และมีโอกาสในการตรวจสอบหรือติดตามผลการดำเนินงานของผู้นำชุมชน จะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือระหว่างประชาชนกับผู้นำชุมชน นอกจากนี้ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี มั่งคั่ง (2562) และ ธนิศร ยืนยง (2560) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาท้องถิ่นในระดับสูง โดยเฉพาะมิติการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนเกิดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การบริหาร

จัดการชุมชนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตามแนวคิดของ Cohen และ Uphoff โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการประเมินผล จะช่วยส่งเสริมให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยพบว่า ชุมชนที่มีระดับการมีส่วนร่วมสูง จะมีแนวโน้มสนับสนุนและประเมินประสิทธิผลของผู้ใหญ่บ้านในระดับสูง การรับผลประโยชน์และการประเมินผล เป็นมิติการมีส่วนร่วมที่ส่งผลเด่นชัดที่สุด ความแตกต่างทางสังคมประชากรศาสตร์มีผลต่อการรับรู้ประสิทธิผล และการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างธรรมาภิบาลระดับหมู่บ้าน ดังนั้น องค์ความรู้ดังกล่าวสามารถนำไปใช้เป็นฐานในการพัฒนานโยบายหรือแนวทางเสริมสร้างบทบาทผู้ใหญ่บ้านให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และส่งเสริมรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2564). *คู่มือการปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ* [PDF]. Retrieved from https://multi.dopa.go.th/svhad/work_manual/read8 (ช
- กระทรวงมหาดไทย. (2559). *ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559*. ราชกิจจานุเบกษา, 133 (ตอนพิเศษ 141 ง).
- กรมการปกครอง. (2560). *คู่มือการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อาสารักษ์ ดินแดน.
- คงฤทธิ์ กุลวงศ์. (2561). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนครพนม.
- จุลศักดิ์ ชาญณรงค์. (2562). ความ “ใหม่” ของรัฐประศาสนศาสตร์. *วารสารสหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 16(2), 56–83.
- ชัยวัฒน์ ศรีโพธิ์. (2562). *ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านในอำเภอนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่*. งานวิจัยอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ชลธิชา ทองทา. (2567). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

- ธนิศร ยืนยง. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- ประวิช สุขุม. (2560). การศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิผลของโครงการสานพลังประชารัฐเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- วีระนนท์ จากผา. (2566). ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร. มหาวิทยาลัยราชภัฏยโสธร.
- สมประสงค์ เกิดแก้ว. (2564). ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดสุโขทัยตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2559. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อัญชลี มั่งคั่ง. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลพบุรี. การศึกษาค้นคว้าอิสระ. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). *Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity*. Ithaca, NY: Cornell University Press.